

1190 (2021-2022) – Nr. 1
ingediend op 16 maart 2022 (2021-2022)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Algemeen Beleid,
Financiën, Begroting en Justitie
uitgebracht door Stijn De Roo

over het gezamenlijke advies
van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV)
en de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR)
over betere overheidsdata voor sterk beleidsonderzoek
en goed bestuur

Samenstelling van de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën, Begroting en Justitie:

Voorzitter: Steven Vandeput.

Vaste leden:

Arnout Coel, Maaïke De Vreese, Andries Gryffroy, Philippe Muyters, Steven Vandeput;
Adeline Blancquaert, Anke Van dermeersch, Wim Verheyden;
Koen Van den Heuvel, Peter Van Rompuy;
Willem-Frederik Schiltz, Maurits Vande Reyde;
Celia Groothedde, Björn Rzoska;
Ludwig Vandenhove.

Plaatsvervangers:

Liesbeth Homans, Lorin Parys, Sarah Smeyers, Wilfried Vandaele, Paul Van Miert;
Filip Brusselmans, Yves Buysse, Johan Deckmyn;
Jo Brouns, Stijn De Roo;
Marino Keulen, Gwendolyn Rutten;
Mieke Schauvliege, Jeremie Vaneekhout;
Bruno Tobback.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

I.	Inleiding door Rik Van de Walle, voorzitter VLIR	4
II.	De praktijk aan het woord	5
1.	Thema arbeidsmarktbeleid	5
1.1.	Datalacunes en -gebreken: survey data (dia 5)	5
1.2.	Datalacunes en -gebreken: administratieve data (dia 6)	6
1.3.	Gebrek aan of te tijdrovende data-uitwisseling en -gebreken: administratieve data (dia 7)	7
1.4.	Te gebrekkige monitoring en evaluatiecultuur in het arbeidsmarktbeleid (dia 8).....	7
1.5.	Open data creëren kansen, maar zetten ook (participatie aan) arbeidsmarktonderzoek onder druk (dia 9).....	7
2.	Thema gezondheidsbeleid	8
2.1.	De problemen met data voor de bouw van coronapandemie- modellen.....	8
2.2.	Epidemische fasen en datanoden	8
2.3.	Essentiële data voor pandemiebeheersing	9
2.4.	Data en expertise	10
2.5.	De datasciencecyclus.....	11
III.	Presentatie van het advies	11
1.	Toelichting door Koen Verlaeckt	11
1.1.	Beschikbaarheid van kwaliteitsvolle data	11
1.2.	Vindbaarheid en ontsluiting van data	12
2.	Toelichting door Stijn Wouters	13
2.1.	Gebruiksvriendelijkheid van privacyprocedures	13
2.2.	Cultuur en organisatie	14
IV.	Conclusies door Hans Maertens.....	14
V.	Repliek door minister-president Jan Jambon	15
1.	Repliek op het rapport	15
2.	Aanbod aan de SERV en de VLIR	18
VI.	Bespreking	18
1.	Tussenkomst van Philippe Muyters	18
2.	Tussenkomst van Stijn De Roo	19
3.	Tussenkomst van Ludwig Vandenhove	21
4.	Tussenkomst van Anke Van dermeersch	22
5.	Repliek van Hans Maertens	23
6.	Repliek van Rik Van de Walle	24
	Gebruikte afkortingen	26

Op 22 februari 2022 besprak de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën, Begroting en Justitie het gezamenlijke advies van de SERV en de VLIR over betere overheidsdata voor sterk beleidsonderzoek en goed bestuur (het rapport is opgenomen in bijlage 1).

Het rapport werd gepubliceerd op 8 september 2021 en werd op verzoek van de VLIR en de SERV besproken door de commissie.

De bespreking nam de vorm aan van een gedachtewisseling met delegaties van de VLIR en de SERV enerzijds en Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management anderzijds.

De delegaties van de VLIR en de SERV bestonden uit:

- prof. dr. Rik Van de Walle, voorzitter VLIR;
- Hans Maertens, voorzitter SERV;
- prof. dr. Sarah Vansteenkiste, coördinator Steunpunt Werk KU Leuven;
- prof. dr. Niel Hens, biostatisticus UHasselt en UAntwerpen;
- Koen Verlaeckaert, secretaris-generaal VLIR;
- Stijn Wouters, medewerker studiedienst SERV.

De door VLIR/SERV gebruikte presentatie is opgenomen als bijlage 2 en is terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit verslag op www.vlaamsparlement.be.

Als bijlage 3 is op vraag van de SERV de nota 'Betere overheidsdata voor evidence informed arbeidsmarktonderzoek en -beleid' toegevoegd.

(Deze vergadering werd als videoconferentie georganiseerd.)

I. Inleiding door Rik Van de Walle, voorzitter VLIR

Rik Van de Walle bedankt de commissie voor de opportuniteit om de gezamenlijke oproep van de VLIR en de SERV voor betere overheidsdata toe te lichten.

Het belang van goede data staat buiten kijf:

- goede data zijn onmisbaar voor de besluitvorming. Goed bestuur vraagt dat beleidskeuzes onderbouwd zijn met kwaliteitsvolle data en wetenschappelijke inzichten;
- de data die de overheid verzamelt en produceert, zijn van enorme waarde voor onderzoek, de economie en de samenleving. Data zijn het nieuwe goud. Ze vormen de belangrijkste grondstof voor nieuwe toepassingen in de digitale wereld en zijn een motor voor meer welvaart en welzijn;
- de coronacrisis drukt ons nogmaals met de neus op de feiten. De crisis toonde hoe belangrijk goede data zijn om snel en accuraat maatregelen te nemen die effectief zijn én op een voldoende draagvlak kunnen rekenen. De crisis legde tegelijk al langer bestaande pijnpunten bloot in de databeschikbaarheid, de datatoegankelijkheid en het databeheer. De pandemie illustreerde ook de nood aan een robuust systeem van risicomanagement op lange termijn.

De VLIR en de SERV waarderen dat de Vlaamse Regering de voorbije jaren stappen vooruit heeft gezet op het vlak van een datagedreven overheid en een evidence informed beleid. Meer recent zijn er ook nieuwe ambities opgenomen in het relanceplan Vlaamse Veerkracht en werd gewerkt aan een Vlaamse datastrategie als antwoord op een eerder advies van de SERV.

Toch ligt er nog veel werk op de plank om de ambities concreet in te vullen en op een samenhangende manier in de praktijk te brengen.

Op een aantal vlakken mag de ambitie ook hoger. België was destijds met de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ) en het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming (DWH AM&SB) voorloper bij het koppelen en ontsluiten van overheidsdata, maar loopt nu steeds meer achter op andere landen. Voorbeelden in Nederland, Frankrijk, Duitsland en Zweden tonen aan dat er nog veel marge voor verbetering is.

Met hun gezamenlijke oproep willen de VLIR en de SERV de aandacht vestigen op de noodzaak van een ambitieus databeleid en aanbevelingen formuleren voor het wegwerken van belangrijke knelpunten. Dat gebeurt vooral vanuit het oogpunt van overheidsdata voor beleidsonderzoek en voor de onderbouwing van beleid.

De aanbevelingen zijn gericht op vier terreinen, namelijk op het verbeteren van:

- de beschikbaarheid van kwaliteitsvolle data;
- de vindbaarheid en ontsluiting van data;
- de gebruiksvriendelijkheid van de privacyprocedures;
- de benodigde cultuur en organisatie.

In wat volgt zullen vijf sprekers het woord nemen.

Het advies steunt op input uit twee zeer relevante maatschappelijke domeinen: werk en gezondheid. In deze domeinen zijn er goede praktijken, maar ook knelpunten en aandachtspunten. Ze zijn illustratief voor het hele databeleid. Om de uitdagingen toe te lichten hebben de SERV en de VLIR twee eminente wetenschappers uitgenodigd. Prof. dr. Sarah Vansteenkiste zal duiding geven bij het thema arbeidsmarktbeleid. Zij is professor aan de KU Leuven en leidt het Steunpunt Werk. Prof. dr. Niel Hens zal de noden aan betere overheidsdata toelichten voor het thema gezondheidsbeleid. Hij is biostatisticus, verbonden aan de UHasselt en de UAntwerpen.

Uit de praktijk hebben de VLIR en de SERV een reeks knelpunten gedistilleerd die ook in andere beleidsdomeinen vaak terugkomen. Die knelpunten en de aanbevelingen die eraan gekoppeld zijn, zullen worden toegelicht door Koen Verlaeck, secretaris-generaal van de VLIR, en door Stijn Wouters, medewerker bij de SERV-studiedienst.

Hans Maertens, voorzitter van de SERV, zal afsluitend de kernboodschappen van vandaag voor u samenvatten.

II. De praktijk aan het woord

1. Thema arbeidsmarktbeleid

Professor *Sarah Vansteenkiste*, coördinator van het Steunpunt Werk aan de KU Leuven, wil haar inzichten delen op basis van haar ervaringen met studiewerk inzake het thema arbeidsmarktbeleid. Als voorbeelden noemt ze de doelstelling om een werkzaamheidsgraad van 80 percent te bereiken in Vlaanderen, de vraag hoe de bestaande arbeidsreserve beter te bereiken en een antwoord te bieden op de krapte op de arbeidsmarkt.

1.1. Datalacunes en -gebreken: survey data (dia 5)

Uit de analyse blijkt dat:

- er belangrijke datalacunes zijn inzake de arbeidsreserve. Er is bijvoorbeeld geen zicht op uitkeringsstelsels waarin de groepen van arbeidsreserve zich bevinden noch is er informatie over doorstroom naar arbeidsmarkt;

- er in Vlaanderen geen structurele survey-infrastructuur/panels bestaan die inspelen op actuele vraagstukken inzake het arbeidsmarktbeleid:
 - aan de vraagzijde bestaat er geen representatieve informatie. Bijvoorbeeld welke knelpunten zijn er bij aanwervingen? Welke competenties zijn er nodig, welke tekorten zijn er om mismatches in kaart te brengen? Zijn er kwetsbare werkgevers?
 - aan de aanbodzijde is er de onbeantwoorde vraag over welke drempels er zijn om zich aan te bieden op arbeidsmarkt. Welke competenties zijn er (niet)? Wat is het bereik van het opleidingsaanbod en de loopbaanbegeleiding?

Wat zijn mogelijke oplossingen? De spreekster pleit ervoor datakoppelingen tussen survey en administratieve data makkelijker te maken en te investeren in survey- en panelinfrastructuur, met mogelijkheid om actuele beleids- of onderzoeksvragen op te nemen in het design via in te schuiven modules.

Dit heeft het voordeel van meer coördinatie in bevestigingen, en het tegengaan van surveymoeheid.

1.2. Datalacunes en -gebreken: administratieve data (dia 6)

Uit de analyse blijkt dat:

- er datalacunes inzake de arbeidsreserve zijn in de DWH AM&SB. Er is bijvoorbeeld geen zicht op groepen van arbeidsreserve zoals herintreders (huisvrouwen enzovoort), neet-jongeren en er is geen beroepeninformatie in functie van competentieprognoses;
- data sterk achterlopen (gemiddeld 2,5 jaar in de DWH AM&SB) waardoor men actuele beleidsvragen moeilijker kan beantwoorden;
- te weinig personeelscapaciteit leidt tot lange duurtijden in verwerken van de vele data-aanvragen en aanleveren data en tot fouten in data-aanlevering;
- er onvoldoende incentives zijn bij dataleveranciers om data goed te documenteren waardoor risico ontstaat op verkeerde interpretaties en resultaten.

Wat zijn mogelijke oplossingen? Spreekster pleit voor:

- het betrekken van de kennis van de expertcentra inzake beleidsondersteuning en studiediensten om datahiaten te duiden;
- de creatie van een wetgevend kader waardoor bijvoorbeeld functieclassificaties van bedrijven niet alleen worden gemeld aan sociale secretariaten maar ook beschikbaar zijn voor arbeidsmarktanalyses om competentienoden beter in kaart te brengen;
- het actueler en relevanter maken van data door dataleveranciers aan te sturen vanuit een gezamenlijk comité (creatie van een bovenstructuur). Zo zijn vele data pas na 30 maanden beschikbaar en is er geen toegang mogelijk tot relevante informatie om bepaalde groepen sneller naar de arbeidsmarkt te leiden. Ook vragen van lokale besturen over het profiel van hun arbeidsreserve kunnen moeilijk beantwoord worden wegens gebrek aan informatie;
- het verlichten van aanvraagprocedures en het voorzien van meer capaciteit en het openzetten van thematische datasets voor onderzoeksinstellingen en studiediensten. Momenteel wordt het probleem eerder erger dan makkelijker. Zo roept de FOD WASO momenteel privacy-issues in. Bepaalde monitoring die in het verleden mogelijk was, wordt daardoor momenteel onmogelijk gemaakt.

1.3. Gebrek aan of te tijdrovende data-uitwisseling en -gebreken: administratieve data (dia 7)

Uit de analyse blijkt dat:

- vaak jaar op jaar dezelfde data-aanvragen moeten worden herhaald en procedures doorlopen;
- datagoedkeuringen tijdrovend zijn, bijvoorbeeld de arbeidsreserve aanvraag DWH AM&SB heeft 1,5 jaar (!) geduurd en interessante variabelen moeten laten vallen omdat data anders niet verkregen zou worden zoals info werkverleden, regionale insteek enzovoort;
- data-uitwisselingen steeds moeilijker lopen, bijvoorbeeld:
 - monitoring arbeidsmarktposities tot op lokaal niveau: uitwisseling RSZ-data met FOD WASO;
 - monitoring arbeidsmarktposities naar herkomst: uitwisseling herkomstgegevens DWH AM&SB.

Wat zijn mogelijke oplossingen? Spreekster pleit voor:

- makkelijker toelaten van verlengingen van aanvragen en werken op vaste dataset;
- uitbreiden van de capaciteit DWH AM&SB;
- werken naar eenzelfde interpretatie van privacy-/GDPR-regels door alle overheidsdiensten wanneer het om onderzoek gaat;
- aandacht voor/vertrouwen hebben in procedures die onderzoekers dienen te hanteren in omgang met gedetailleerde data.

1.4. Te gebrekkige monitoring en evaluatiecultuur in het arbeidsmarktbeleid (dia 8)

Uit de analyse blijkt dat:

- er heel veel beleidsinitiatieven zijn om 80 percent werkzaamheidsgraad te bereiken en krapte op de arbeidsmarkt te helpen beantwoorden;
- aan deze initiatieven geen structurele monitoring (ex ante en ex post) is verbonden waaruit kan worden besloten wat werkt en wat leidt tot werk.

Wat zijn mogelijke oplossingen? Spreekster pleit voor:

- het versterken van de capaciteit voor monitoring, ook in functie van de Vlaamse Brede Heroverweging;
- het omarmen van een cultuur van evidencebased beleid.

1.5. Open data creëren kansen, maar zetten ook (participatie aan) arbeidsmarktonderzoek onder druk (dia 9)

Uit de analyse blijkt dat:

- open data het beleid, onderzoekers en burgers informeren;
- dit ook een keerzijde heeft. De spreker verwijst naar de nieuwe voorgestelde dataverwerkersovereenkomst van het Departement WSE met het Steunpunt Werk. Is het Steunpunt Werk een dataverwerker of een onderzoeksinstituting?
- De vraag dient te worden gesteld of mensen nog willen participeren aan onderzoek als alle data met overheid gedeeld moeten worden en herkenbaar kunnen worden? Zelfs pseudonomisering kan bij het samenleggen van data leiden tot het achterhalen van identiteit.

2. Thema gezondheidsbeleid

2.1. De problemen met data voor de bouw van coronapandemiemodellen

Professor *Niel Hens*, biostatisticus UHasselt en UAntwerpen, wil zich in zijn bijdrage vooral op de coronapandemie focussen. Een gezondheids crisis van een omvang die we sinds de Spaanse griep niet meer hebben gekend. Hij wil het daarbij niet zozeer hebben over de wetenschappelijke methodologie die daarbij werd ingezet, maar wel over de problemen die zijn opgetreden bij het wiskundig modelleren van de impact van deze gezondheids crisis. Daarbij zijn de data van cruciaal belang. Ook in de onderzoekswereld wordt het belang van data nog steeds onderschat.

Infectieziektendata zijn onderhevig aan verschillende complexiteiten met onder meer de correlatie tussen de data, onvolledige data, het observationeel karakter van die data en dergelijke, die de analyse ervan door de betrokken statistici zeer moeilijk maken. Gelukkig zijn er knappe koppen die samen met de spreker in een handboek (*Handbook of Infectious Disease Data Analysis*, geëditeerd door Leonhard Held, Niel Hens, Philip O'Neill, Jacco Wallinga, 2019) een aantal methodologieën hebben uitgewerkt.

Jammer genoeg blijkt het zo te zijn dat België deze trein niet voldoende heeft gevolgd. Er zijn nochtans mooie na te volgen voorbeelden in bijvoorbeeld Nederland en het Verenigd Koninkrijk. Spreker stelt in een aantal internationale consortia rond dit thema van pandemic preparedness te hebben samengewerkt. Een van de hoofdthema's daarin is data open maken zonder problemen inzake GDPR te creëren.

De spreker stelt sinds de coronapandemie is uitgebroken, aan de slag te zijn gegaan met verschillende modellen. Die modellen zijn opgebouwd op basis van de kennis en ervaring van de wetenschappers in UHasselt en UAntwerpen, maar ook van wetenschappers uit andere universiteiten waarmee in deze crisis is samengewerkt.

Aanvankelijk was het groot probleem dat de wetenschappers in elke fase van de pandemie specifieke data nodig hadden om zo goed als mogelijk het beleid te informeren. Daarbij is regelmatig vastgesteld dat deze data niet voorhanden waren of dat de verzameling van de data voor verbetering vatbaar was. Zoals gezegd hinkt België achterop ten aanzien van Nederland en het Verenigd Koninkrijk. Desondanks denkt de spreker dat men het er redelijk heeft vanaf gebracht in België wat het beleidsinformerend onderzoek betreft inzake de pandemie. Jammer genoeg is het momenteel te veel op een ad-hocbasis gestoeld.

De verzachtende omstandigheid dat de vorige zware pandemie een eeuw geleden plaatsvond, is geen argument om het beheer van de data niet op een veel structurelere manier aan te pakken. Want vooreerst is de huidige pandemie niet voorbij en bovendien staat het in de sterren geschreven dat er nog pandemieën zitten aan te komen.

2.2. Epidemische fasen en datanoden

De spreker toont dia 13 waarin wordt aangegeven dat een pandemie een exponentieel verloop kent. Een fenomeen dat veel burgers en wetenschappers heeft verrast. De vraag is dan hoe het beleid het best omgaat met zo een pandemie. Dat gaat uiteraard niet alleen over de pandemie als dusdanig, maar ook over andere neveneffecten die volgen uit de pandemie. De grafiek toont de situatie bij de aanvang van de pandemie in het voorjaar van 2020 waar er een aantal maatregelen hals over kop moesten worden genomen (de hamerfase) om vervolgens de pandemie te beheersen (de dansfase).

Tijdens de pandemie zijn er verschillende momenten geweest waarbij er problemen met de data waren. Door de problemen met de data zijn er momenten geweest waarbij de beleidsdiscussies niet gingen over welke oplossingen er mogelijk waren, maar dat deze naar de achtergrond werden verdrongen door discussies over problemen met de beschikbare data.

Indien men de vastgestelde problemen met de data zou kunnen oplossen, kan men zich gaan focussen op het voorstellen van slimmere oplossingen voor de problemen die zich voordoen en moet men daarvoor niet altijd naar het buitenland kijken. Momenteel is het zo dat verdere analyse nodig is om het verloop van de pandemie beter te begrijpen, zowel nationaal als internationaal, en dit omwille van beperkingen van de beschikbare data. Om het beleid beter te kunnen informeren zou het goed zijn dat deze verschillen wel verklaard kunnen worden.

2.3. Essentiële data voor pandemiebeheersing

Vervolgens toont de spreker dia 14, getiteld 'Essentiële data'. Het is een beslissingstabel in opbouw binnen het Europees consortium EpiPose waarvan hij coördinator is. In de tabel wordt getoond dat men op verschillende momenten in de pandemie verschillende soorten data, modellen en beleidsondersteunende maatregelen nodig heeft.

Dia 15 gaat in op het type data die nodig zijn voor de modellen en de beleidsvoorbereidende informatie. Het verzamelen van de soorten data die op deze tabel worden weergegeven moest worden opgebouwd gedurende de pandemie terwijl dit idealiter enkel zou moeten worden geactiveerd:

- Clusters: met contracttracing als voorbeeld dat van nul (onder meer software) moest worden opgebouwd tijdens de pandemie. Daar zijn zeer grote vorderingen gemaakt;
- Surveillantiedata:
 - a) eerstelijnsdata, ziekenhuisdata en mortaliteitsdata waar nog een heel grote vertraging op de beschikbaarheid zit wat het moeilijk maakt de ernst van het virus correct in te schatten;
 - b) genomische data: ook hier zijn hele grote vorderingen gemaakt;
 - c) serologische data: analyses van bloedstalen bevatten zeer belangrijke info maar worden nog stiefmoederlijk behandeld hoewel zij inzicht geven in de aanwezigheid en het niveau van antistoffen. Er zouden nu al data moeten verzameld worden maar dat blijkt zeer moeilijk te liggen in België;
- Risicogroepen: de belangrijkste elementen zijn leeftijd en co-morbiditeit. Daartoe moeten data uit verschillende databanken beschikbaar gemaakt en met elkaar gekoppeld kunnen worden. Dat is mogelijk maar het gebeurt weinig transparant. Beschikbare data zijn een algemeen terugkerend thema;
- Vaccinatiedata;
- Mobiliteitsdata;
- Contactdata;
- Mentaal welzijn is deze pandemie van groot belang gebleken en moeilijk analyseerbaar wegens het ontbreken van een representatief panel;
- Individuele specifieke data.

Naast alle voorgaande opmerkingen en suggesties wijst de spreker ook op het belang van realltime data. Het gaat om data die men bijvoorbeeld dagelijks moet kunnen bekijken om een inschatting te kunnen maken.

Indien voornoemde soorten data bij de aanvang van de pandemie beschikbaar zouden zijn geweest, dan zou de kosten-batenanalyse zeer duidelijk positief zijn geweest. Pierre Wunsch, gouverneur van de NBB, heeft ten tijde van de GEES zeer duidelijk laten verstaan dat investeren in deze data meer dan de moeite waard is.

Sciensano heeft op een bepaald moment open data ter beschikking gesteld, maar de indruk was inmiddels gewekt dat dit alleen gebeurde na kritiek in de pers. Door te werken met open data zijn we nu een van de voorlopers in Europa geworden. Er was een pandemie én kritiek in de pers voor nodig om deze info ter beschikking te kunnen krijgen. De informatie afkomstig uit de ziekenhuizen werd niet altijd transparant ontsloten. Er zijn hybride systemen die toelaten om de ziekenhuisdata enerzijds voor de ziekenhuizen zelf te ontsluiten, maar ook voor het beleid waardoor men beleidsrelevant onderzoek kan doen zonder elk ziekenhuis afzonderlijk te moeten contacteren om de GDPR-regels te respecteren en te onderhandelen over de beschikbaarheid van de data.

Telecomdata, klimatologische data en absenteïsmedata (dia 16) werden na onderhandelingen soms wel soms niet ter beschikking gesteld. Bovendien moest voor die data betaald worden om er een beleidsondersteunend onderzoek op te verrichten.

2.4. Data en expertise

Niel Hens wil zijn punt inzake data en expertise maken op basis van twee voorbeelden.

Data in verband met transmissieclusters bereikten de onderzoeksgroep vanuit Singapore en Tianjin (China) maar waren initieel niet beschikbaar in België. Hoewel deze landen op een andere manier naar privacy kijken dan in West-Europa is er geen privacy-issue geweest.

Uit de data die de wetenschappers uit die landen eind januari 2020 ter beschikking hadden gesteld, bleek dat de presymptomatische transmissie bij het coronavirus een heel belangrijke transmissiebron was. Mensen besmetten dus andere mensen vooraleer ze symptomen vertoonden. De onderzoeksgroep van professor Niel Hens was één van de eerste onderzoeksgroepen wereldwijd die deze vaststelling deed. Wat uiteraard belangrijk was voor het beleid dat er toen nog vanuit ging dat vooral mensen met symptomen besmettelijk waren. Hieruit mag worden afgeleid dat men niet anders kon dan niet-farmaceutische interventies implementeren. Vraag is dan dewelke. De spreker blijft wel bij zijn standpunt dat het in maart 2020 niet nodig was om de scholen te sluiten. Ook na een analyse achteraf blijft de spreker bij zijn standpunt daarover.

Wat de dramatische projecties betreft die door de Britse en Nederlandse collega's inzake de impact van de omikronvariant in december 2021 werden gemaakt en waarop het gehele coronabeleid in die landen werd afgestemd, stelt de spreker het volgende. Men heeft daar in de gehanteerde modellen verondersteld dat een aantal parameters eigen aan het gedrag van de deltavariant ook bij de omikronvariant zouden aanwezig zijn. Onder meer de onderzoeksgroep van professor Hens heeft echter kunnen aantonen dat de omikronvariant afwijkt van de deltavariant doordat het een korter serieel interval kent. Dat betekent in mensentaal dat de omikronvariant zich veel sneller verspreidt, maar niet de kracht heeft van de deltavariant en dat daardoor de dramatische projecties zonder voorwerp waren. Hierdoor zijn de inzichten en het beleidsvoorbereidend advies in België op het laatste moment deels kunnen aangepast worden. Het geeft vooral aan dat als de modellen, de expertise, de informatiedoorstroming en de inzichten op punt staan, het beleidsvoorbereidend advies geoptimaliseerd wordt en het beleid daar wel bij vaart. Het laat ook de eigen wetenschappelijke kringen toe een leidende rol op te nemen in plaats van in een afwachtende rol gedwond te worden waarbij men zich moet baseren op de goodwill van anderen.

2.5. De datasciencecyclus

Dia 16 over de datasciencecyclus werd ontwikkeld met het Data Science Institute in de UHasselt. Het zijn de data én de expertise die ongelooflijk belangrijk zijn. Niet enkel de data of de expertise. Bij een grote crisis als deze moet men over alle grenzen durven kijken en zeker over de grenzen van wetenschappelijke instellingen om het probleemoplossend denken te optimaliseren.

De datasciencecyclus gaat om een cyclus waarin de gebruikers het probleem goed moeten begrijpen, waarin de data worden verzameld (bij voorkeur op voorhand en wanneer relevant) en waarin recent ontwikkelde technieken klaar staan om de data goed te kunnen analyseren, evalueren en communiceren. Er is nog werk voor de boeg om dat rond te krijgen. Het communiceren van de inzichten leidt tot nieuwe vragen en zo begint de cyclus opnieuw en wordt hij verder verbeterd.

Op initiatief van de onderzoeksgroep van de spreker (die de coördinerende rol heeft) en in samenwerking met de London School of Hygiene & Tropical Medicine (world package leader) is er een Europese samenwerking opgezet om social contact data (het gedrag van de mensen tijdens deze coronapandemie) beschikbaar te maken. Inmiddels werken meer dan 20 Europese landen en een aantal andere landen samen in dit project. De databevragingen worden in al die landen op dezelfde manier georganiseerd waardoor de data onderling vergelijkbaar zijn. De datasets die eruit voortvloeien zijn al meer dan 100.000 keer gedownload wereldwijd.

Er blijven nog een aantal open vragen overeind:

- Wat is de impact van long covid?
- Hoe staat het met het mentaal welzijn van de bevolking?

Er is daarom nood aan het opzetten van een online probability panel en een pandemische cohorte en er is dus nood aan algehele visie volgens de FAIR-principes (Findable, Accessible, Interoperable en Reusable).

III. Presentatie van het advies

De presentatie van het advies wordt geïllustreerd door dia 19 tot 27 van bijlage 2.

1. Toelichting door Koen Verlaeckt

Koen Verlaeckt, secretaris-generaal van de VLIR, geeft aan dat de aanbevelingen gericht zijn op vier thema's. Ze gaan in op het verbeteren van:

- 1° de beschikbaarheid van kwaliteitsvolle data;
- 2° de vindbaarheid en ontsluiting van data;
- 3° de gebruiksvriendelijkheid van de privacyprocedures;
- 4° de benodigde cultuur en organisatie.

1.1. Beschikbaarheid van kwaliteitsvolle data

Op het vlak van beschikbaarheid van kwaliteitsvolle data stipt het advies drie problemen aan:

- Probleem 1: er zijn belangrijke datalacunes. Dit kan leiden tot minder gepaste beleidsbeslissingen en het noodgedwongen bijstellen van onderzoeksambities.
- Probleem 2: op veel data zit (te veel) vertraging, soms zelfs meerdere jaren. Ook de beschikbaarheid van realtimedata uit beleids- en dienstverleningsprocessen is beperkt.

- Probleem 3: data bevatten nog te veel fouten. Er zijn weinig incentives voor dataleveranciers om voor kwaliteitsvolle data te zorgen en de data van adequate metadata en documentatie te voorzien.

Het SERV/VLIR-advies koppelt hier drie aanbevelingen aan:

- Aanbeveling 1: zorg voor mechanismen om datanoden te signaleren, dataleemtes te identificeren en datafouten te remediëren. Duidelijke verantwoordelijkheden en werkzame incentives zijn nodig. Een adequaat kader is een goede piste ter zake.
- Aanbeveling 2: maak werk van datakwaliteitsmanagement. Het protocol van Statistiek Vlaanderen over datakwaliteit (van statistische data) is daarvoor een goede basis.
- Aanbeveling 3: voorzie in een algemene toegang tot confidentiële overheidsdata voor expertisecentra in beleidsondersteuning. Dit zou veel voordelen bieden en vermijden dat er op een case-by-case basis moet worden gewerkt en dat er veel tijd verloren gaat.

1.2. Vindbaarheid en ontsluiting van data

Data moeten niet enkel beschikbaar zijn, maar ook vindbaar en makkelijk ontsluitbaar voor beleidsanalyse en beleidsonderzoek.

Drie problemen op basis van het advies zijn:

- Probleem 1: het is te weinig duidelijk welke data beschikbaar zijn. Het overzicht ontbreekt. Relevante datareeksen zitten verspreid over verschillende entiteiten en bestuursniveaus. Dat zorgt voor heel wat puzzelwerk en tijdverlies. Belangrijke beleids- en onderzoeksvragen worden niet voldoende aangevat doordat een goede koppeling tussen data niet altijd mogelijk is.
- Probleem 2:
 - relevante datareeksen zijn verspreid over verschillende entiteiten en bestuursniveaus. Ze zitten ook bij niet-overheidsactoren zoals mutualiteiten, sociale secretariaten en Externe Diensten voor Preventie en Bescherming op het Werk. Onderzoekers en andere gebruikers worden bovendien geconfronteerd met de silowerking van overheden. Dat zorgt voor heel wat puzzelwerk om data te zoeken, op te vragen en samen te leggen;
 - interbestuurlijke uitwisseling van data stopt niet aan de regio- of landsgrenzen. De internationale dimensie komt te weinig aan bod bij het uittekenen en verfijnen van toekomstig overheidsbeleid, zeker bij het beheren van internationale crisissituaties.
- Probleem 3: het aantal opendatasets neemt weliswaar toe en het opendata actieplan zorgt voor goede stappen vooruit, maar er is een grote verscheidenheid op het vlak van thema's, kwaliteit, entiteiten en toegankelijkheid. De kwaliteit en fijnmazigheid van open data is vandaag vaak te laag om ze ook doeltreffend systematisch in te zetten. Het huidige aanbod is nog beperkt en kan doelgerichter.

De aanbevelingen in dat verband zijn:

- Aanbeveling 1: versterk de inspanningen voor een datavindplaats. Die moet de vindbaarheid van Vlaamse (overheids)data verhogen, ook door ze te koppelen met en naar federale data. Belangrijk is dat dit dataportaal een hoge toegevoegde waarde heeft, bijvoorbeeld door de belangrijkste datasets (eerst) te ontsluiten en meteen inzicht te geven in de kwaliteit van de data. De aangekondigde stappen om het Vlaamse Open Data Portaal te laten integreren met de datavindplaats zijn een stap vooruit.
- Aanbeveling 2: daarnaast zijn thematische dataportalen nodig, zoals het COVID-19 Data Portal van de Europese Commissie, om in het licht van doortastend crisisbeheer data zo snel mogelijk ter beschikking te stellen van de wetenschap.

- Aanbeveling 3: investeer in data-infrastructuren met gestandaardiseerde producten of vaste datasets. In lijn met buitenlandse voorbeelden mag worden verwacht dat de overheid ook zelf data-infrastructuren uitbouwt met gevalideerde data, datakoppelingen en gestandaardiseerde producten (vaste datasets) waarop gebruikers vlot een beroep kunnen doen. Dit zorgt voor efficiëntiewinsten: door via (gekoppelde) databanken en gestandaardiseerde (continue) producten te voldoen aan de meest voorkomende vragen en behoeften moeten niet iedere keer opnieuw (eenvoudige) data-aanvragen worden ingediend en behandeld. De schaarse capaciteit kan zo worden ingezet voor complexere aanvragen met een specifiek doel.

2. Toelichting door Stijn Wouters

2.1. Gebruiksvriendelijkheid van privacyprocedures

Volgens *Stijn Wouters*, medewerker van de SERV-studiedienst, zijn de lange en omslachtige procedures om toegang te krijgen tot gegevens van persoonlijke aard een belangrijk knelpunt. Het vrijwaren van privacy is een belangrijke publieke waarde. Daarom zijn er terecht regels voor de verwerking van persoonsgegevens. Maar privacy mag geen schijnreden zijn om niet aan legitieme en proportionele dataverzoeken te voldoen. Het is ook een kwestie van cultuur: privacy-autoriteiten benaderen aanvragers eerder wantrouwig dan vertrouwensvol.

Het advies omschrijft drie problemen:

- Probleem 1: het kost veel tijd en moeite om procedures voor data-aanvragen met persoonsgegevens te doorlopen. De privacyregels worden bovendien vaak erg strikt toegepast. Ze lijken soms een alibi om data niet te delen.
- Probleem 2: de gevolgde procedures komen nu vaak niet tegemoet aan de datanoden, timing en flexibiliteit die het beleid of een onderzoeksdesign vereisen. Die stroefheid vormt een belemmering voor beleidsgericht onderzoek.
- Probleem 3: regels voor goed databasebeheer vinden niet voldoende ingang. Goed databasebeheer vereist duidelijke spelregels over het eigenaarschap, de levenscyclus, de bescherming en de kwaliteit van data. Bovendien is transparantie noodzakelijk om steeds helder te kunnen duiden waarom bepaalde data worden verzameld.

Het advies koppelt hier drie aanbevelingen aan:

- Aanbeveling 1:
 - de evaluatie van de Belgische privacywetgeving op federaal niveau en de ervaring met de implementatie van de AVG elders bieden een opportuniteit om het systeem van de controle op de uitwisseling en verwerking van persoonsgegevens kritisch tegen het licht te houden;
 - meer algemeen zou de hele keten van het bekomen van data voor onderzoek geëvalueerd moeten worden (voorbereiding, privacyprocedures, dataverzameling, opstellen en kuisen van data, ontsluiting richting onderzoekers).
- Aanbeveling 2: zorg voor duidelijkheid en uniformiteit bij toepassing van privacyregels. Dit kan onderzoekers en ondersteunende juridische diensten ontlasten, capaciteit vrijmaken en snellere procedures mogelijk maken. Dat vergt ook interbestuurlijke afspraken over een gefedereerd systeem voor het indienen van machtigingsaanvragen, meer frequente beraadslagingen, evenals op elkaar afgestemde en vereenvoudigde procedures en formulieren.
- Aanbeveling 3: vervang individuele machtigingen en protocollen zoveel mogelijk door eenvormige afsprakenkaders. De individuele machtigingen, beraadslagingen en huidige protocollen worden best zoveel mogelijk vervangen door eenvormige afsprakenkaders die het mogelijk maken om sneller toegang te krijgen tot data en die verzekeren dat de doelstellingen waarvoor de data mogen worden gebruikt niet al te zeer worden beperkt.

2.2. Cultuur en organisatie

Er is nog veel groeimarge qua cultuur en motivatie bij alle Vlaamse instanties om data met elkaar uit te wisselen. Drie problemen op basis van het advies zijn:

- Probleem 1: goede data zijn onmisbaar voor de besluitvorming. Goed bestuur vraagt dat beleidskeuzes onderbouwd zijn met kwaliteitsvolle data en wetenschappelijke inzichten. Maar de nodige datagedreven en 'evidence-informed' beleidscultuur ontbreekt vaak.
- Probleem 2: entiteiten zijn vaak nog te veel naar binnen gericht, op de eigen data en doelstellingen. Ze zien te weinig wat er allemaal mogelijk is met de data en onderschatten het maatschappelijke potentieel van brede datadeling. Het delen van data wordt dan gezien als een gunst, niet als een publiek goed dat het beleid en de samenleving ten goede komt. Onderzoekers moeten veel energie steken in het overtuigen van overheden om datastromen op te zetten, data te documenteren, toegang te verlenen of fouten in de data recht te zetten.
- Probleem 3 is al langer gekend en de coronacrisis toonde het ook opnieuw: de datastromen zijn nog veel te versnipperd in ons land. Het gaat dan zowel om beleidsdata als statistische data. De huidige versnipperde aanpak leidt tot meerdere problemen.

De SERV koppelt hier drie aanbevelingen aan:

- Aanbeveling 1: de VLIR en de SERV dringen aan op een doorgedreven mentaliteitswijziging. De heersende (impliciete of expliciete) attitude 'data is power' moet wijzigen naar 'data sharing is even more power'. Een goede datadeling bespaart tijd, geld en levens.
- Aanbeveling 2: de keuze voor continuïteit en langetermijnopbouw van data en expertise vergt een versterkte data governance:
 - maak gebruik van maturiteitsbeoordelingen, bijvoorbeeld via benchmarks, en maak die publiek;
 - gekoppeld aan de gedeelde datastrategie zou elk beleidsdomein een eigen datastrategie moeten ontwikkelen, samen met de belangrijkste stakeholders in het domein;
 - Chief Data Officers/Chief Policy Scientists in elk beleidsdomein kunnen de opmaak en uitvoering van zo'n datastrategie ondersteunen en fungeren als Single Point Of Contact (SPOC) voor beleidsmedewerkers en onderzoekers. Zij kunnen als netwerk gezamenlijke uitdagingen opnemen, goede praktijken delen en nieuwe initiatieven stimuleren. De rol en opdracht van het netwerk Statistiek Vlaanderen moet daarbij worden herijkt zodat het nog meer ondersteunend, oplossingsgericht en netwerkversterkend kan zijn.
- Aanbeveling 3: beleidsmatige en technische kennis van data moet bij medewerkers doorheen alle geledingen van de organisatie aanwezig zijn. Dat vergt opleiding en vorming van zowel de top als middenkader als het operationeel en technisch personeel, zowel op politiek als ambtelijk niveau. In Nederland wordt dit centraal georganiseerd via de RijksAcademie voor Digitalisering en Informatisering Rijksoverheid.

IV. Conclusies door Hans Maertens

Volgens *Hans Maertens*, voorzitter van de SERV, is dit een uniek rapport. Vooreerst door de samenwerking tussen de SERV en de VLIR en ten tweede door het onderwerp: betere overheidsdata voor sterk beleidsonderzoek en goed bestuur.

Betere overheidsdata zijn een belangrijke werf voor zowel de onderzoekswereld als het middenveld, voor zowel de universiteiten als de sociale partners.

Data en hergebruik van overheidsdata spelen een cruciale rol in de transities waar het beleid, onze samenleving en economie voor staan. We hebben betere

overheidsdata nodig om de crisissen waar we middenin staan effectief en efficiënt aan te pakken: denk maar aan de coronacrisis, de krapte op de arbeidsmarkt, de hoge energieprijzen, de klimaatcrisis en de stikstofproblematiek.

Data spelen bovendien een cruciale rol in de digitale transitie. De Europese digitale agenda waarin ook Vlaanderen zich heeft ingeschreven, beoogt een versterking van het grootschalig hergebruik van overheidsdata en met overheidsmiddelen gefinancierde onderzoeksgegevens. De data die de overheid verzamelt en produceert vormen immers een enorme, diverse en waardevolle hoeveelheid data die de samenleving ten goede kunnen komen. Ze vormen een belangrijke grondstof voor nieuwe toepassingen en digitale informatieproducten en -diensten. Dat moet bijdragen aan economische groei en onze concurrentiepositie verbeteren.

We hebben nood aan een drietrapsraket:

- betere overheidsdata voor sterk beleidsonderzoek;
- sterk beleidsonderzoek voor solide evidence;
- solide evidence voor goed bestuur.

De SERV en de VLIR vragen daarom om de beschikbaarheid, de kwaliteit, de vindbaarheid, de ontsluiting, de procedures en de governance van data voor zowel onderzoek als beleid te verbeteren.

Het advies van de SERV en de VLIR en de voorbeelden uit de twee cases die daarop net werden toegelicht, vanuit het arbeidsmarktbeleid en het gezondheidsbeleid, maken heel tastbaar dat er grote noden zijn en dat er nog belangrijke stappen moeten worden gezet.

De Vlaamse sociale partners en de universitaire onderzoekswereld vragen dan ook meer dan eenmalige of losse acties. Er moet vooral een brede dynamiek op gang worden gebracht om te komen tot gerichte en systematische verbetering.

Dat vergt ook een verandering van mentaliteit. Data zijn het nieuwe goud. Data hebben een grote publieke waarde. Het is een publiek goed dat het beleid, de economie en de samenleving ten goede komt. Vanuit dat gegeven is het erg vreemd te moeten vaststellen dat de discussies over overheidsdata, een data-gedreven overheid en een Vlaamse datastrategie heel gesloten verloopt, met weinig inbreng en betrokkenheid van onderzoekers en sociale partners. Dat valt moeilijk te begrijpen en is niet wenselijk.

De SERV en de VLIR vragen daarom structureel overleg tussen overheid, onderzoekers, sociale partners en andere gebruikers om datanoden te bespreken, knelpunten te signaleren en specifieke strategieën en prioriteiten te bepalen.

De SERV en de VLIR kijken daarom graag vooruit naar hoe de Vlaamse Regering het nodige gevolg wil geven aan hun oproep en naar de gedachtewisseling met de minister-president en de commissie.

V. Repliek door minister-president Jan Jambon

1. Repliek op het rapport

Minister-president *Jan Jambon* bedankt de afvaardigingen van de SERV en de VLIR voor de nauwgezette toelichting van hun oproep en advies 'Betere overheidsdata voor sterk beleidsonderzoek en goed bestuur' van 13 september 2021. Met veel belangstelling heeft hij dit advies doorgenomen.

De vier werven:

- 1° het verhogen van de kwaliteit en beschikbaarheid van data;
- 2° het verbeteren van de vindbaarheid en ontsluiting van data;
- 3° het verhogen van de gebruiksvriendelijkheid en verbeteren van de ethische omgang met data;
- 4° het stimuleren van een cultuur van data-uitwisseling bij de overheden zijn terecht als prioritair bestempeld.

Minister-president Jan Jambon blijft inzetten op de beschikbaarheid van kwaliteitsvolle, beleidsrelevante en onafhankelijke openbare statistieken en hun onderliggende data. Hij wil ons openbaar statistieksysteem blijven richten op de ambities kwaliteit, beschikbaarheid, innovatie, vernieuwing en transparantie.

Zoals men weet, werd medio 2021 de Vlaamse datastrategie goedgekeurd door het Voorzitterscollege en vervolgens behandeld door het Stuurorgaan Vlaams Informatie- en ICT-beleid met het oog op agendering op de Vlaamse Regering.

Deze datastrategie is opgesteld in samenwerking met alle beleidsdomeinen, de Vereniging van de Vlaamse Provincies (VVP) en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSg) naar aanleiding van een eerder advies van de SERV met als titel 'Betere data voor het (corona-)beleid', gepubliceerd op 22 juni 2020.

De Vlaamse datastrategie richt zich op vier prioritaire actiedomeinen:

- 1° het uitwerken van een algemeen kader;
- 2° het verhogen van datageletterdheid;
- 3° het werken binnen een breed ecosysteem van de Vlaamse overheid en externe partners;
- 4° verschillende aspecten van data governance.

De prioritaire actiedomeinen binnen de Vlaamse datastrategie komen in belangrijke mate tegemoet aan de aanbevelingen zoals geformuleerd door de SERV en de VLIR.

De inhoud van de Vlaamse datastrategie heeft hij al eerder uitgebreid toegelicht in een vergadering van deze commissie op 21 september 2021. Tijdens deze commissie heeft hij ook aangegeven dat hij zijn administratie reeds gevraagd heeft een jaarlijks actieplan uit te werken op basis van deze datastrategie om zo met concrete acties invulling te geven aan de prioritaire actiedomeinen zoals bepaald in de Vlaamse datastrategie.

Het Stuurorgaan Vlaams Informatie- en ICT-beleid heeft op haar zitting van 3 februari jongstleden het actieplan 2022 voor de Vlaamse datastrategie en de algemene lijnen van de verdere aanpak goedgekeurd. Dit betekent dat de verschillende beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid, alsook de Vlaamse Statistische Autoriteit en Digitaal Vlaanderen een actieplan met 202 concrete acties hebben opgesteld waarbij ook een aanpak is uitgewerkt voor de voorbereiding van actieplannen voor de komende jaren.

Het actieplan 2022 bevat een overzicht van reeds lopende en geplande acties die bijdragen tot de realisatie van de vier prioritaire actiedomeinen zoals vermeld in de Vlaamse datastrategie: algemeen kader, datageletterdheid, ecosysteem en data governance.

Bij het opstellen van het actieplan 2022 is er geopteerd om ook de open data-acties en de INSPIRE-acties in 2022 mee op te nemen. Dit in uitvoering van respectievelijk het 'open data actieplan 2020-2024' en het 'INSPIRE-actieplan 2022-2024'. Dit zorgt er voor dat de acties uit de verschillende actieplannen terug te

vinden zijn in één en hetzelfde overzicht, wat samenwerking en het detecteren van synergiën bevordert en de opvolging van de acties vergemakkelijkt.

De Vlaamse datastrategie en het actieplan 2022 leggen in belangrijke mate dezelfde klemtonen als de aanbevelingen van de SERV en de VLIR, en zullen dus bijdragen aan het succesvol aanpakken van de vier werven die de SERV en de VLIR terecht als prioritair beschouwen.

Zo wil de Vlaamse overheid binnen een ecosysteem, ook met partners vanuit de academische wereld, aandacht schenken aan:

- het sneller opsporen van gemeenschappelijke noden;
- het aanvullen van ontbrekende data;
- het opzetten van zinvolle samenwerkingen.

De juridische onderbouw vereist voor het delen van data in lijn met de privacy-regels, zal worden verduidelijkt, waarbij interpretatieverschillen worden vermeden.

De minister-president deelt de ambitie om de brede maatschappelijke mogelijkheden van data optimaal te benutten en data tijdig, kwalitatief en toegankelijk te ontsluiten voor een breed publiek.

In wat volgt geeft hij enkele voorbeelden van concrete acties in 2022 die aansluiten bij de vier werven zoals vermeld in het advies van de SERV en de VLIR.

Het verhogen van de kwaliteit en beschikbaarheid van data:

- Digitaal Vlaanderen zal verder inzetten op het verhogen van de interoperabiliteit van data door de ontwikkeling, adoptie en ondersteuning van datastandaarden;
- de Vlaamse Statistische Autoriteit zal individuele data aanbieden voor statistisch-wetenschappelijke doeleinden;
- vanuit de beleidsdomeinen zijn een aantal acties gedefinieerd om beschikbare data te delen en te koppelen om zo de vindbaarheid te verhogen, zo ook vanuit de beleidsdomeinen Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en Werk en Sociale Economie.

Het verbeteren van de vindbaarheid en ontsluiting van data:

- Digitaal Vlaanderen zal meewerken aan Europese projecten die inzetten op het verhogen van de interoperabiliteit, de herbruikbaarheid, de toegankelijkheid en de vindbaarheid van data;
- Digitaal Vlaanderen zal in de loop van 2022 voorzien in een eerste release van de Datavindplaats.

Het verhogen van de gebruiksvriendelijkheid en verbeteren van de ethische omgang met data:

- Digitaal Vlaanderen zal een aanbod uitwerken met betrekking tot gegevensbescherming: Data Protection Officer as a service;
- Digitaal Vlaanderen zal vanuit haar rol als Vlaamse dienstenintegrator haar dienstverlening voor het anonimiseren en pseudonimiseren van persoonsgegevens verder uitbreiden;
- De FAIR-principes (Findable, Accessible, Interoperable en Reusable) zullen worden opgenomen in nieuwe bestekken voor onderzoeksopdrachten.

Het stimuleren van een cultuur van data-uitwisseling bij de overheden:

- de Vlaamse Statistische Autoriteit zal een data-science opleidingsaanbod ontwikkelen voor het personeel van de Vlaamse overheid;
- het bestek voor het project 'iedereen digitaal' is in opmaak. Het project moet voorzien in een screenings- en opleidingsinstrument voor digitale vaardigheden voor de Vlaamse overheid.

Communicatie, via de Vlaamse Regering, Statistiek Vlaanderen, Digitaal Vlaanderen en het Stuurorgaan Vlaams Informatie- en ICT-beleid, over de concrete elementen van de datastrategie en het bijhorende actieplan is voorzien voor de paasvakantie.

Verder zal de vernieuwde website van Statistiek Vlaanderen de mogelijkheid creëren om de data die aan de basis van onze statistieken liggen op een transparante en makkelijke manier te ontsluiten. We blijven verder werken met de Europese kwaliteitsprincipes omtrent de bescherming van persoonsgegevens en het statistisch geheim die binnen het Vlaamse openbarestatistieksysteem gehanteerd zullen worden.

Voorts geeft hij nog mee dat in het kader van het Vlaams relanceplan, de Vlaamse Regering op 26 november 2021 beslist heeft om een Vlaams Datanutsbedrijf op te richten, dat de gegevens van burgers beter moet beschermen en tegelijk data vlotter laat stromen. Het Vlaams Datanutsbedrijf zal worden opgericht in de schoot van Digitaal Vlaanderen. De oprichting is voorzien voor de eerste helft van 2022.

Tot slot, ook dit jaar zal er verder gebouwd worden aan het Statistisch Datawarehouse van de Vlaamse Statistische Autoriteit. Het Statistisch Datawarehouse slaat inkomende datastromen op, integreert en verwerkt ze en stelt ze extern beschikbaar als:

- Vlaamse openbare statistieken;
- open data voor iedereen;
- interactieve data voor experts;
- microdata voor statistisch-wetenschappelijk onderzoek.

Op die manier realiseren we een graduele omslag van geaggregeerde data naar meer microdata.

2. Aanbod aan de SERV en de VLIR

Besluitend stelt de minister-president aan de SERV en de VLIR voor om in navolging van het Economisch Relancecomité, het Maatschappelijk Relancecomité en het klimaatpanel – die de uitvoering van het Vlaams Relanceplan begeleiden – een toetsingskamer voor de digitale plannen van de Vlaamse Regering in te stellen waarin afgevaardigden van de SERV en de VLIR kunnen zetelen.

De minister-president zegt over dit aanbod de komende dagen en weken samen met de VLIR en de SERV graag van gedachten te willen wisselen. Hij is immers van oordeel dat het digitaal beleid dat de Vlaamse Regering momenteel nastreeft helemaal in lijn ligt met de adviezen van de SERV en de VLIR en hij wil deze toetsingskamer er mee laten over waken dat de aanbevelingen opgenomen in dit advies van de SERV en de VLIR in het Vlaamse digitale beleid verankerd worden.

VI. Bespreking

1. Tussenkompst van Philippe Muyters

Philippe Muyters heeft de indruk dat er zowel bij de overheid, de bedrijfswereld als bij onderzoeksinstituten een terughoudendheid is om data te delen. Dat is een cultuur die volgens het lid doorbroken moet worden. COVID-19 zou op dat vlak een positief effect kunnen hebben. Wat gebeurt in de 'pandemic preparedness and response' was vóór COVID-19 wellicht niet mogelijk omdat de betrokken instellingen niet met elkaar communiceerden, laat staan data deelden. Het advies kan dus worden opengetrokken, met niet enkel aandacht voor overheidsdata, maar ook voor maatschappelijk relevante data die zich elders bevinden.

Politiek is er volgens Philippe Muyters alvast een wil om te evolueren naar een meer evidencebased beleid. De eerste stappen daartoe werden reeds gezet. Het lid verwijst naar de Vlaamse Brede Heroverweging en de spending reviews, waarbij de efficiëntie van het beleid zal worden geëvalueerd. Dergelijke ex-postevaluaties kunnen nadien leiden tot een betere ex-ante-evaluatie en voorbereiding van het beleid. Het lid ondersteunt ten volle het advies, dat wijst op het belang van data voor de evaluatie van beleidsdoelstellingen en de maatschappelijke impact.

De datageletterdheid komt in het advies beknopt aan bod. Philippe Muyters is tevreden dat de minister-president aangaf dat hij daarin een rol weggelegd ziet voor Statistiek Vlaanderen.

De minister-president deed op het einde van zijn tussenkomst ook een aanbod om verder overleg te plegen over de Vlaamse datastrategie, en hierover ten gronde van gedachten te wisselen. Het lid ging een soortgelijk voorstel doen aan de SERV en de VLIR. Hoe staan zij tegenover de Vlaamse datastrategie en het Vlaams databedrijf? Mogelijks kwam het advies te vroeg om daar rekening mee te houden.

Philippe Muyters hecht veel belang aan de gebruiksvriendelijkheid van de privacy-procedure en de ethische omgang met data. Hij deelt het standpunt dat dit vandaag te rigide is, waardoor men lang moet wachten op data of soms zelfs niet aan data geraakt. Hij verwijst naar de voorbeelden van professor Sarah Vansteenkiste. Het staat buiten kijf dat het regelgevend kader van Eurostat moet worden gerespecteerd, maar Vlaanderen moet niet aan gold-plating doen, en de regels zodanig strikt interpreteren waardoor de toegang tot data nog moeilijker wordt. Het lid ondersteunt het advies, waarin wordt gepleit voor een vereenvoudigd en versneld kader.

Het lid heeft nog een aantal concrete suggesties of opmerkingen. Sommige daarvan kwamen reeds aan bod in de tussenkomst van de minister-president.

Het is soms moeilijk om de data op de website van Statistiek Vlaanderen te importeren in statistische software. Daar wordt aan gewerkt.

Statistiek Vlaanderen moet uiteraard aan bepaalde kwaliteitseisen voldoen. Maar zouden voorlopige data niet sneller kunnen worden vrijgegeven, met de nodige waarschuwingen en methodologische opmerkingen? Zo kunnen wetenschappers en overheden sneller met die data aan de slag gaan. Het lid geeft het voorbeeld van Statbel, dat sinds oktober 2020 maandelijks statistieken publiceert over btw-plichtige ondernemingen, die de voorlopige resultaten van 30 dagen (in plaats van vroeger 60 dagen) na de referentiemaand bevat. Hierdoor kan sneller de impact van COVID-19 op het economische leven worden gevat. Het lid pleit dus voor een pragmatische aanpak, waarbij cijfers sneller en met de nodige waarschuwingen worden meegedeeld.

Philippe Muyters besluit dat het gemeenschappelijke advies van de VLIR en de SERV een uniek gegeven is, dat hopelijk een vervolg kan krijgen in overleg met de diensten van de minister-president. Dit zal zowel het beleid als de maatschappij ten goede komen.

2. Tussenkomst van Stijn De Roo

Het belang van data voor het beleid, de economie en de samenleving is zeer groot, stelt *Stijn De Roo*. Hij meent dan ook dat dit een uniek advies is.

Kwaliteitsvolle data en een datagedreven overheid zijn van groot belang. Het onderbouwen van beleidskeuzes met kwaliteitsvolle data en wetenschappelijke inzichten is een basiskenmerk van goed bestuur. Ook de digitale transitie, met onder

meer artificiële intelligentie, vergt kwaliteitsvolle data. Overheidsdata moeten aan strikte eisen voldoen, en de minister-president gaf een overzicht van de prioritaire acties. Het is volgens het lid hoopgevend dat dit gebeurt.

VLIR-voorzitter Rik Van de Walle gaf aan dat België in het verleden een voorloper was inzake het gebruik van overheidsdata – waarbij hij verwees naar de KSZ – maar steeds meer achterop zou raken. Wat zijn hier de oorzaken van? Het advies vermeldt dit in algemene termen, maar het lid zou hier graag dieper op ingaan.

Internationaal is er een evolutie naar gemeenschappelijke 'data spaces', waar data eenvoudig en veilig worden uitgewisseld. Ook de Europese datastrategie van 2020 verwijst daarnaar. Er worden steeds hogere eisen gesteld aan overheidsdata en de coronacrisis heeft op dat vlak ook enkele pijnpunten blootgelegd, onder meer over de nood aan een centrale sturing en duidelijke afspraken over de metadatering, opslag en koppeling van data, met voldoende garanties inzake privacy en informatieveiligheid. Er is dus nood aan een nationale data-infrastructuur. Nederland staat daarin verder dan Vlaanderen. De minister-president gaf aan dat de eerste release van de digitale vindplaats in 2022 gepland is. Het lid suggereert om ervaringen uit te wisselen met Nederland. Kennen de sprekers het Nederlandse voorbeeld? Is dit volgens hen een goed voorbeeld van een datavindplaats? Kan dit inspiratie bieden voor Vlaanderen?

In Nederland werd een centraal meldpunt gecreëerd, waar burgers foutieve gegevens kunnen melden. Aanleiding was een specifieke case, waarbij een persoon ten onrechte 'overleden' was verklaard, en dit bij verschillende diensten moest laten rechtzetten. Vinden de sprekers het een goed idee om, net zoals in Nederland, dergelijk meldpunt op te richten voor persoonsgegevens?

Stijn De Roo stelt tevreden vast dat universiteiten meer bewust nadenken over datagebruik. Bij aanvragen voor het FWO moet bijvoorbeeld een datamanagementplan worden gevoegd. Dit lijkt hem een goed instrument om de cultuur inzake het delen van data sterker te verankeren, bijvoorbeeld via subsidiedossiers.

CD&V hamert al langer op het gebruik van open data en toepassing van het 'only once'-principe. Het advies pleit voor een sterk doorgedreven beleid inzake open data. De aanbevelingen moeten volgens het lid dan ook zeer ernstig worden genomen, en meegenomen worden in de Vlaamse beleidsvoering.

Het advies stelt dat overheidsdata niet altijd goed vindbaar zijn en ook te veel fouten bevatten. Hoe kan de datakwaliteit concreet worden verbeterd? Moet er meer systematisch gebruik worden gemaakt van datastandaarden, gevalideerde methodologieën en terugkoppeling met gebruikers van de data? Hoe zien de sprekers dat concreet? Er werd gesproken over een basisstandaard die geïmplementeerd zou kunnen worden, maar is die reeds beschikbaar? Wat moet er nog gebeuren om de kwaliteit op te krikken? Inzake datakwaliteit werd ook gewezen op het gebrek aan afstemming tussen beleidsmedewerkers en de technische medewerkers. Wat is de oorzaak van dit gebrek aan afstemming en hoe kan dit worden verbeterd?

Het advies gaat in op de FAIR-principes. Programma's verschillen nog te vaak van elkaar, waardoor data niet altijd deelbaar zijn. Door standaardisering kunnen data in verschillende organisaties worden gebruikt. Hoe kan men ervoor zorgen dat data maximaal deelbaar en kwalitatief worden? Hoe verhoudt zich dat tot de datastandaarden?

Er moet volgens Stijn De Roo een balans worden gevonden tussen privacy en kwaliteitsvolle data voor beleid en onderzoek. Waar ligt volgens de sprekers dat evenwicht? Het advies wijst op de strikte toepassing van privacyregels, die soms een

alibi lijken om geen data te delen. De invoering van de GDPR zorgde bij veel bedrijven voor onduidelijkheid: wat mochten ze wel en niet doen? Er ontstond een neiging om minder data te delen, om niet te zondigen tegen de regels van de GDPR. Speelt dit volgens de sprekers nog steeds mee? Of is het een bewuste strategie van bedrijven om waardevolle data voor zich te houden? Aansluitend hierbij vraagt het lid op welk niveau data het best zouden worden uitgewisseld. Op individueel niveau is dit volgens de GDPR niet mogelijk. Dat zorgt ervoor dat data ook op macroniveau minder kunnen worden gebruikt. Bieden data op metaniveau voldoende mogelijkheden om data te combineren en tegelijk aan de privacyvoorwaarde te voldoen?

Er is volgens het lid een cultuuromslag nodig, waarbij data als een publiek goed worden beschouwd waarmee – zoals mooi omschreven in het advies – geld, tijd en mensenlevens kunnen worden gered. Het belang daarvan kan niet worden onderschat. Overheidsdiensten zijn nog te vaak op zichzelf gericht en zien niet altijd het maatschappelijk potentieel van een brede datadeling. Het advies stelt dat data-leveranciers geen incentives hebben om data goed te documenteren, te communiceren en te delen. Welke acties moeten er volgens de sprekers worden ondernomen om dat potentieel in te zien? Welke incentives kunnen voor die omslag zorgen? Het lid meent dat veel afhangt van leidinggevend, die hun medewerkers al dan niet motiveren om actief aan de slag te gaan met data. Een cultuuromslag zal dus ook bij het management moeten gebeuren. Hoe kan dat worden bewerkstelligd?

Er is geen performant databeleid mogelijk zonder datageletterdheid. Welke initiatieven kunnen op korte termijn worden genomen om de datageletterdheid te verbeteren?

Stijn De Roo steunt de suggestie van de minister-president om een toetsingskamer te koppelen aan het relanceplan en aan het gebruik van data. Het is zonde om tijd te verliezen door niet in overleg te gaan. Iedereen moet samenwerken om deze grote uitdaging aan te gaan. Er moet effectief aan de slag worden gegaan met de aanbevelingen uit het advies, om zo opnieuw een voorloper te worden inzake datagebruik.

3. Tussenkoms van Ludwig Vandenhove

Ook *Ludwig Vandenhove* noemt het uniek dat er een gezamenlijk advies is van de SERV en de VLIR over dit belangrijke onderwerp. Hier moet zo veel mogelijk gebruik van worden gemaakt.

De Vooruitfractie ondersteunt het pleidooi om met meer toegankelijke overheidsdata te werken. Het lid wil dit ook verruimen naar de data van de provincies en de lokale besturen.

Wanneer Vlaanderen investeert in wetenschappelijk onderzoek en innovatie, moeten er voldoende transparante procedures zijn rond het ter beschikking stellen van gegevens. Onderzoekers moeten zich kunnen focussen op hun specialiteit en zo weinig mogelijk tijd verliezen met databeheer.

Goede data kunnen tot een beter bestuur leiden, zeker wanneer een koppeling wordt gemaakt tussen publieke data en de Vlaamse begroting. Philippe Muyters wees reeds op de Vlaamse Brede Heroverweging. In het kader van de aanpak van de coronacrisis pleitte de Vooruitfractie al enkele keren voor een welzijnsbegroting, geïnspireerd op die van Nieuw-Zeeland. Daarbij vertrekt men van een aantal gezondheidsindicatoren en kijkt men of daar al dan niet middelen voor moeten worden uitgetrokken. Dergelijk gebruik van data dient volgens het lid te worden meegenomen in de reflectie over begrotingstechnieken in Vlaanderen.

De SERV en de VLIR vragen om te worden betrokken in de werkgroep leesbaarheid van de begroting. Het lid pleit ervoor op dit voorstel in te gaan. Hij stelt voor om ook Statistiek Vlaanderen hierbij te betrekken om de prestatiebegroting te kunnen koppelen aan de maatschappelijke impact.

Ludwig Vandenhove merkt op dat er – bijvoorbeeld naar aanleiding van vragen om uitleg – niet altijd cijfers beschikbaar zijn, terwijl men dit wel zou verwachten. Ieder beleid zou volgens hem op goede data en een goede analyse gestoeld moeten zijn.

Sarah Vansteenkiste wees erop dat data vaak achteroplopen, waardoor actuele beleidsvragen moeilijk kunnen worden beantwoord. Zij stelde dat het wetgevend kader hieraan zou kunnen verhelpen. Wat betekent dit concreet?

Hoe kan men verder aan de slag gaan met dit advies? Wordt er een planning opgesteld? Welke maatregelen moeten worden genomen? Wat is de kostprijs? Welke gegevens ontbreken nog? Met andere woorden, wat kan wanneer gebeuren? Het lid beseft dat dit niet van vandaag op morgen kan, maar dringt aan op een duidelijke timing en prioritering – bij voorkeur door de Vlaamse Regering, met zeggenschap van het parlement.

Ludwig Vandenhove besluit dat deze commissie verder aan de slag moet gaan met het advies, bijvoorbeeld bij de bespreking van de begroting en de daaraan gekoppelde beleidsdocumenten. Hij noemt het een ideaal instrumentarium om de controlerende functie van het parlement nog beter uit te voeren.

4. Tussenkoms van Anke Van dermeersch

Wat betreft de beschikbaarheid van kwaliteitsvolle data begrijpt *Anke Van dermeersch* dat de sprekers vragen om een structureel interbestuurlijk mechanisme, met afgelijnde verantwoordelijkheden en incentives. Er wordt gepleit voor een algemene toegang tot confidentiële overheidsdata voor experts in beleidsondersteuning. Vanuit wetenschappelijk oogpunt is dat een legitieme vraag.

Wel stelt zich de vraag over de verenigbaarheid met de privacy en de AVG. Boven-dien – en dat vindt het lid minstens even belangrijk – is er de problematiek van de vertrouwelijkheid van bepaalde informatie die de overheid als strategisch beschouwt. Zo is er op Vlaams niveau op het vlak van justitie, milieu of openbare nutsvoorzieningen vaak enige vertrouwelijkheid nodig. Ook federaal – bijvoorbeeld inzake defensie of binnenlandse veiligheid – is dat het geval. Niet alle data zijn communiceerbaar. Het lid pleit voor een werkwijze waarbij er een grondig parlementair debat wordt gevoerd over wat al dan niet gedeeld kan worden. Het Vlaams Parlement speelt daarin een belangrijke rol.

De SERV en de VLIR pleiten voor een Vlaamse datavindplaats waar alle informatie wordt gecentraliseerd en de vindbaarheid van data vereenvoudigd wordt. Deze databank moet voldoen aan afgesproken kwaliteitsstandaarden. Thematische dataportalen zijn nodig om crisissen te kunnen aanpakken en te ageren. De overheid zou moeten instaan voor de uitbouw van dergelijke data-infrastructuur. Anke Van dermeersch is het eens met deze visie. Maar dit heeft uiteraard ook een kostprijs. Niemand geeft aan hoeveel die bedraagt en wie daarvoor moet instaan. Kunnen de sprekers daar een beter zicht op geven?

Wat betreft de gebruiksvriendelijkheid van de procedures en de ethische omgang met data, werd gesteld dat de huidige procedures niet altijd tegemoetkomen aan de datanoden, de timing en de flexibiliteit. Tijdens de COVID-19-crisis bleek dat er een enge visie was op de regels omtrent privacy, en dat de beslissing om data al dan niet ter beschikking te stellen vaak arbitrair overkwam. De SERV en de VLIR

pleiten voor een vervanging van de huidige protocollen door een eenduidig afsprakenkader. Het lid meent dat die vraag terecht is, maar wijst er nogmaals op dat bepaalde data door de overheid terecht kunnen worden afgeschermd, bijvoorbeeld strategische informatie. Wat strategisch is, moet een parlementair debat uitwijzen. Wetenschappelijk onderzoek kan volgens het lid niet a priori een legitimering zijn om informatie te verkrijgen.

Er werd gepleit voor een doorgedreven mentaliteitswijziging, waarbij administraties meer data delen en hergebruiken. Nu is er een gebrek aan vertrouwen en samenwerking. De sprekers pleiten voor een meer datagedreven overheid en aangepaste governance, waarbij in elk beleidsdomein een cel van 'chief data officers' moet worden uitgebouwd. Het lid steunt dit idee, maar herhaalt dat de wetgevende macht moet aangeven hoe dit dient te verlopen. Beleidsmatig dient niet alleen bij de administratie, maar ook bij de politiek een cultuuromslag te komen. Er is het legitieme principe van het primaat van de politiek, waarbij politici de eindverantwoordelijkheid dragen of zouden moeten dragen. Het hokjesdenken binnen de administratie kwam er mee op aansturen van de politiek, en zou moeten worden aangepast. Dat vraagt ook een cultuuromslag bij de politieke overheid en de bevoegde ministers en hun kabinetten.

Anke Van dermeersch merkt op dat in het advies het budgettaire kader voor de voorstellen ontbreekt. Ook vandaag kwam dit niet ter sprake. De eisen in het advies mogen dan grotendeels terecht zijn, er hangt sowieso een kostenplaatje aan. Het lid noemt het een gebrek dat het advies geen melding maakt van de mogelijke kost en de financiering daarvan, zeker gelet op de moeilijke budgettaire context van de Vlaamse overheid. Kan hierover een indicatie worden gegeven? Wat is het kostenplaatje voor de 'chief data officers'? Kan dit door een verhoogde kostenefficiëntie door digitalisering worden opgevangen binnen de bestaande personeelskaders? Kunnen opstartkosten voor de uitbouw van de data-infrastructuur worden opgevangen door de onderbenutting van de middelen bij de universiteiten en hogescholen (volgens de voorlopige uitvoering van de begroting 2021 is er een onderbenutting van 53 miljoen euro)?

5. Replik van Hans Maertens

Hans Maertens dankt vooreerst alle interveniënten voor de positieve toon van de tussenkomsten. Een aantal opmerkingen en vragen bevatten voldoende stof om een nieuw rapport te schrijven.

Hans Maertens kondigt tevens aan dat de SERV na de paasvakantie een advies zal publiceren over de datastrategie en het data-actieplan van de Vlaamse Regering.

Op een aantal opmerkingen en vragen zullen de VLIR en de SERV schriftelijk antwoorden. Die antwoorden zullen worden meegenomen in het advies dat in voorbereiding is over de Vlaamse datastrategie en het data-actieplan 2022 en vervolgens aan de commissie worden bezorgd.

De VLIR en de SERV zullen blijven samenwerken op dit thema. Wat dat precies zal inhouden en welke planning daarop moet gekleefd worden, zal nog worden bepaald.

Twee commissieleden peilden naar de kostprijs van de voorgestelde maatregelen. De SERV en de VLIR zullen die kostprijs pogen te ramen. Er moet voor ogen gehouden worden dat data een investering betekenen eerder dan een kost en dat er dus een kosten-batenanalyse moet gebeuren van de voorgestelde maatregelen. Bij die baten moet niet alleen naar de baten voor Vlaanderen worden gekeken maar ook naar de Vlaamse internationale positie.

Het aanbod van de minister-president aan de SERV en de VLIR om het relanceplan Vlaamse Veerkracht ook te laten toetsen door een digitaal relancecomité waarin afgevaardigden van de SERV en de VLIR zouden zetelen verheugt de VLIR en de SERV heel erg. Spreker pleit om de verschillende maatschappelijke stakeholders en de bevoegde administraties en alle knowhow hierin samen te brengen. De samenwerking inzake dataondersteuning kan beter en kan veel opleveren.

Wat de ondernemingen en GDPR betreft, is het momenteel zo dat GDPR voor de ondernemingen een zwaard van Damocles is of in elk geval zo wordt gepercipieerd. Bedrijven hebben schrik van GDPR. De implementatie van GDPR neigt ook naar gold-plating.

Desalniettemin stelt men vast dat het delen van data tussen bedrijven aan het toenemen is. De coronapandemie heeft de bedrijven – ook op sectorniveau – geleerd dat onder bepaalde voorwaarden data moeten kunnen worden gedeeld met respect voor een aantal regels. Deze beweging is nog pril maar er is vooruitgang.

Het Vlaamse datanutsbedrijf – dat in oprichting is – laat ook toe om onder strikte voorwaarden data uit te wisselen. Hierop zal worden ingegaan in het tweede gezamenlijke advies van de SERV en de VLIR.

6. Repliek van Rik Van de Walle

Rik Van de Walle gaat vooreerst in op de analyse van Philippe Muyters die de indruk heeft dat er zowel bij de overheid, de bedrijfswereld als bij onderzoeksinstellingen een terughoudendheid is om data te delen. Dat is een cultuur die volgens Philippe Muyters doorbroken moet worden. Het advies van de SERV en de VLIR kan dus worden opengetrokken, met niet enkel aandacht voor overheidsdata, maar ook voor maatschappelijk relevante data die zich elders bevinden. Rik Van de Walle is het met die analyse eens en zegt – als vertegenwoordiger van de universiteiten – ook de hand in eigen boezem te steken.

Wat de inhoud van de tussenkomst van de minister-president betreft, verwelkomt hij de plannen van de Vlaamse Regering inzake databeheer omdat ze volledig gealigneerd zijn op de adviezen van de VLIR en de SERV. Dat is niet evident maar het is zo en dat is goed nieuws. Bovendien is hij namens de VLIR bijzonder blij met de uitgestoken hand van de minister-president om wat het relanceplan Vlaamse Veerkracht betreft ook een digitaal relancecomité op te zetten waarin ook de afgevaardigden van de SERV en de VLIR zullen zetelen. Hij stelt als de VLIR ook vragende partij te zijn om een actieve rol te spelen in de uitrol van de digitale plannen van de Vlaamse Regering.

Rik Van de Walle gaf in zijn inleiding aan dat België in het verleden een voorloper was inzake het gebruik van overheidsdata – waarbij hij verwees naar de KSZ – maar steeds meer achterop zou raken. Stijn De Roo vroeg in zijn tussenkomst waaruit dat blijkt. Volgens Rik Van de Walle geeft het advies omstandig weer waarom de SERV en de VLIR die analyse maken. Samengevat komt het neer op verkokering binnen een beleidsniveau en complexiteit van organisatie van het beleid door de bevoegdheidsverdeling in ons land. Dat leidt ertoe dat bedrijven en onderzoeksinstellingen hun weg onvoldoende vinden, soms niet weten of er relevante data beschikbaar zijn en waar die zich bevinden. De complexe beleidsorganisatie straalt dus af op het beheer en de ontsluiting van data.

Er moet dus niet alleen naar het Vlaamse beleidsniveau maar ook naar de andere beleidsniveaus en ook naar de interfaces tussen die niveaus worden gekeken. Dat idee leeft duidelijk ook bij een aantal commissieleden.

Stijn De Roo verwees ook naar de datamanagementplannen die universiteiten bij het FWO moeten indienen. Rik Van de Walle stelt dat alle universiteiten voor al hun onderzoeksactiviteiten datamanagementplannen hebben. Stijn De Roo heeft wel een punt wanneer hij voorstelt om de datamanagementplannen om te beginnen te delen onder de kennisinstellingen onderling (ook daar is nog marge tot verbetering) maar ook vanuit de kennisinstellingen naar externe actoren.

De vraag werd gesteld hoe het komt dat ook onderzoekscentra soms hun data afschermen. Licht dat aan een groot gevoel van eigenaarschap dat het moeilijk maakt de eigen data te delen of aan GDPR-regels? Volgens Rik Van de Walle is er wel degelijk een gevoel van eigenaarschap in het spel dat er voor zorgt dat men data voor zich houdt. Die tendens neemt wel zeer sterk af. Of het ook licht aan de regels van de GDPR of wat ervan gemaakt wordt? GDPR speelt in elk geval een rol. In het verleden hebben ook sommige onderzoeksinstituten zich bezondigd aan gold-plating.

Wat de vraag van Anke Van dermeersch betreft naar de kostprijs van de in het advies voorgestelde maatregelen, erkent de spreker dat geen kostenraming of businessplan is opgenomen. Daartegenover staat dat de kosten voor het gebrek aan interoperabiliteit zeer hoog liggen. Moesten de voorgestelde maatregelen in het advies op de verschillende beleidsniveaus worden geïmplementeerd dan zou dat zeer veel geld uitsparen. Daar een bedrag op plakken zonder analyse gaat de spreker niet doen.

De opmerking van Anke Van dermeersch dat de overheden niet zomaar hun data aan onderzoekscentra kunnen vrijgeven omdat het soms om vertrouwelijke data gaat, is een terechte opmerking. Alleen is het natuurlijk wel zo dat de overheden die data met onderzoekscentra kunnen delen na het afsluiten van vertrouwelijkheids- en/of exclusiviteitsclausules.

Tot slot ontkent de spreker de stelling als zouden de universiteiten over hoge niet-bestemde reserves beschikken. Elke euro wordt correct ingezet en de spreker wijst erop dat men niet mag vergeten dat de reserves die worden aangelegd dienen om investeringen te kunnen doen. Zoals algemeen bekend is de financiering van de investeringen van de universiteiten vanuit de publieke sector ondermaats. Hij hoopt dan ook dat de uitspraak van Anke Van dermeersch op een misverstand berust want de stelling als zouden de universiteiten over hoge bedragen aan vrije middelen beschikken, is een kwakkel.

Steven VANDEPUT,
voorzitter

Stijn DE ROO,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

AM&SB	Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming
AVG	algemene verordening gegevensbescherming
DWH	Data WareHouse
Eurostat	statistical office of the European Union
FOD	Federale Overheidsdienst
FWO	Fonds Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen
GDPR	General Data Protection Regulation
GEES	Groep van Experts belast met de Exitstrategie
INSPIRE	Infrastructure for Spatial Information in the European Community
KSZ	Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
NBB	Nationale Bank van België
neet	not in education, employment, or training
RSZ	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
SPOC	Single Point of Contact
UAntwerpen	Universiteit Antwerpen
UGent	Universiteit Gent
UHasselt	Universiteit Hasselt
VLIR	Vlaamse Interuniversitaire Raad
VVP	Vereniging van de Vlaamse Provincies
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
WASO	Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg
WSE	Werk en Sociale Economie (beleidsdomein van de Vlaamse overheid)